

11 מרץ 2021
כ"ז אדר תשפ"א

סיכום הדיון והסקירה המקצועית בנושא מפעל נשר ועדת איכות הסביבה מיום 27.1.21

בתאריך 27.1.21 בין השעות 19:30-22:00 התקיימה פגישה בוועדה לאיכות הסביבה, בזום, בהשתתפות יועצת איכות האוויר של המועצה ותושבים מודאגים בעניין מפעל נשר.

המשתתפים:

חברי הוועדה: יניר שמולביץ, רונית ויתקון ברקאי, דרורה בלגה, דוד כץ, ענת איכר שהם, נדב גופר, איתי שייביץ, אוריה בארי, ליעד דרי חרמון, עמית שור, גנית גולדפינגר כהן, נופר ששון עופר.
יועצת איכות האוויר של המועצה – קרין טננצפ.
תושבים: פרופ' בני בר יוסף, ד"ר חיים כהן, בני רגיל, עשהאל גלעד.

פתיחה:

רונית ויתקון ברקאי: היום נעסוק במפעל נשר. יצטרפו בהמשך הישיבה קרין טננצפ ומס' תושבים.

לאחרונה התקיימו שיחות עם הצוותים השונים. מקודמים מהלכים בתתי הנושאים ופעילות הוועדה והיחידה הסביבתית מתרחבות. רונית מעדכנת כי ראשת המועצה, רותם ידלון, יוצאת למאבק בעניין קו חשמל ראשי שאמור לעבור מעל יער חולדה. רותם רותמת אליה את קק"ל ושותפים נוספים. בנוסף, נמנע תכנון להקמת מנחת ומחלף שהיו אמורים לקום בעמק איילון. שטח במעלה עמק איילון סופח למועצה.

עדכוני היחידה הסביבתית:

יניר שמולביץ: בחודש האחרון עסקנו רבות בנושאי תקציב בסיכום שנה ופתיחת שנה.
קו"ק תמיכה ביחידות הסביבתיות – בימים אלה מסתיימת ההגשה, עבודת ניירת רבה לעמידה בקריטריונים. חינוך יער - היחידה מטפחת קשרים במערכת החינוך ובגופים במועצה. חינוך יער תפס תאוצה בתוך המערכת ובשנת הלימודים הבאה התקווה שחינוך יער יהיה חלק מהאג'נדה המובנת מאיליה של בתי הספר.
קו"ק בנושא פינות מיחזור ביישובים - היחידה מתכננת לצאת בקול קורא בשאיפה לתת כ 30 אלף שקלים לכל ישוב כאשר הישוב ישקיע במאצינג של כ 15 אלף שקל נוספים. כיום חלק מפינות המיחזור נראות רע והמטרה להקים 10 פינות מחזור עוד השנה. מדובר בתקציב בסך של כ 450 אלף שח שיושקעו בתוך היישובים. היחידה מעוניינת לדחוף גם יישובים שהנושא פחות מעניין אותם. מתוכנן שבסוף 2022 יהיו פינות חדשות בכל היישובים ושיפור הנראות. במקביל היחידה מגבירה מתן קנסות ביישובים שלא מפנימים את הצורך בשמירה על הניקיון.
צווי ניקיון - יניר הוסמך על ידי ראשת המועצה לתת צווי ניקיון. צווים נתנו לאגודות חקלאיות לניקיון השטחים החקלאיים שם שופכים פסולת חקלאית. האגודה החקלאית היא האחראית מתוקף תפקידה להחיל זאת על החקלאי הבודד. היחידה פועלת ליציאה למהלך שבסופו יינתן פתרון לפסולת החקלאית.
מיזם חברתי "לקחת את הזבל איתך הביתה" - פיילוט לפתיחה מחדש של מצפה טל יחד עם בתי הספר. יניר ונופר העבירו שיעור למגמת סביבה ומחפשים מתנדבת/ת שישיע. גם רותם ידלון מגויסת לעניין. המיזם בשיתוף עם מיכל ציון למינוף לרמה הארצית. במיזם יעמדו בכניסה למקום מתנדבים, תיכונים ומובוגרים, שיתנו הסבר למבקרים במטרה לאיסוף הזבל בסיום הביקור. השאיפה להרים קמפיין.

ליעד דרי חרמון: מוכנה להתנדב במיזם. מצפה טל הפך להר של זבל ומאוד עצוב שנסגר בשנה האחרונה בגלל זה. טוב שיהיה קמפיין אך עדיין יידרש תקציב לניקיון המקום. אולי כדאי שיהיה תשלום בכניסה למקום.

צוות שטחים פתוחים - נושא נמלת האש

נדב גופר: התקיימה שיחה בנושא עם נציג של המשרד להגנת הסביבה ועם מנהל מעבדה לאיתור אטימולוגי באוניברסיטת תל אביב. אי אפשר לעצור ולהכחיד את נמלת האש, היא מן פולש הפוגע במגוון המינים עוד לפני שמנסים להדביר אותה. מה שכן ניתן לעשות זה לעכב את ההתפשטות שלה. זה אתגר מאוד גדול.

מספר ערוצי פעילות:

- יצירת רגולציה כלפי משתלות המהוות ערוץ ההפצה של הנמלה, בניסיון לנטר.
- ניטור ותהליכי הדברה מול הישויבים, ככל הנראה בחומר גרנולר פעמיים בשנה. גם כאן לא מדובר בהכחדה.
- הסברה.

ענת איכר שהם: נושא נוסף, השבוע התקיימה פגישת זום עם דן אלון ופיקי איש-שלום לתיקון מאגר חולדה.

צוות פסולת

איתי שייביץ: בפגישה עם רונית עלו מספר נושאים כמו מיקום פחי מיחזור וביצוע טיוב היכן יש יותר מדי פחי מיחזור והיכן יש צורך להוסיף. דובר גם על נושא צמצום הפסולת, כמה פחים למשק. הצוות מעוניין לעסוק בנושא גגות האסבסט במועצה ולהוביל מהלך להחלפתם.

צוות אנרגיה מתחדשת

ליעד: התקיימה ישיבה, אנחנו מחכים להצעת מחיר עם מאה אלף גגות סולאריים. שואלת אם כדאי למפות שטחים מופרים במועצה כמו מגרשי כדורסל, גני שעשועים ולהוסיף אותם לפרויקט. איתי מציע לשלב את הפרויקט עם נושא גגות האסבסט להחלפת גג האסבסט בסולארי. נופר ששון עופר מעדכנת כי היחידה הוציאה קול קורא לחברות העוסקות באנרגיה סולארית ויכולות לתת שירות. בינתיים ניגשו לקו"ק חבי' מאה אלף גגות סולאריים, חבי' ביוגז, ועוד שני מציעים שצריכים להגיש מסמכים.

נושא מפעל נשר

רונית: נמצאת איתנו קרין, יועצת איכות האוויר של המועצה. דרורה: קרין מלווה את המועצה ונשמע סקירה שלה. לאחר הסקירה, המשתתפים המומחים מוזמנים להביע את דעתם ולהעלות שאלות.

סקירה של יועצת האוויר למצב מול נשר

קרין טננצ'ב: קיימות 3 תחנות פעילות: באחיסמך, בבית חשמונאי וביד רמב"ם. אמורה לקום תחנה נוספת שהמשרד חייב, על גג בית הספר שדות איילון. כרגע המצב אינו שונה מהסקירה שהוגשה למועצה בעבר. המדדים דומים ואין חריגות בהשוואה לערכי הסביבה. בתחנה הניידת ברמלה נצפו חריגות של חלקיקים. היתר הפליטה שעבר תיקון לאחר הדיון הציבורי ביוני מסתיים בשנה זו לאחר 7 שנים והמפעל נדרש לבקש היתר חדש, זו הזדמנות לבקש שינויים שלא יכולנו לבקש בעבר. המשרד שלח הודעה על דחית התשובה ל-21.31. מותר להם על פי חוק.

נפגשנו עם נציגי נשר, סמנכ"ל איכות סביבה עמית מרמור וראש מחלקת איכות הסביבה. המטרה להבין מהם מה הם עושים עם החריגות, להבין מה קורה במפעל. פנינו בטענה שהמפעל מהווה גורם זיהום משמעותי ונמצא בתוך מקבצי אוכלוסייה. בקשנו לדגום מזהמים בארובות, דבר שהם התנגדו לו באופן מוחלט. נשר נתנו הסברים לחריגות. הזכירו שהיו מספר הזמנות וניסיונות לשיח עם הציבור מצידם לדון איתם ולא היגיעו מספיק אנשים. כדאי לקחת זאת בחשבון למפגשים הבאים. האישור הרוחבי – מפעל נשר קיבל בפברואר אישור לשריפת פסולת מסוכנת מעבר למה שהוא שורף כבר היום. אלו פסולות הטרוגניות המכילות חומרים שאנחנו לא יודעים מה תוצר השריפה שלהם וגם אין לנו אפשרות לבדוק כי הם לא מנטרים את מה שנדגם בדרך כלל במשרפות. שוחחתי עם אדם טבע ודין שמתנגדים גם הם לעניין, אך מפאת בעיית תקציב אין באפשרותם להתמודד עם זה כרגע, לכן אין התקדמות בעניין.

דוד כץ: ההיתר לאישור רוחבי נובע מתוך השריפה של אתר המיחזור?

קרין: לא, הם שורפים RDF כתחליף דלק ומתכוונים להעלות את אחוז השריפה. מותר להם היום לייצר אנרגיה עד 40% באמצעות RDF וחומ"ס. הם רוצים להעלות זאת פי 2. האישור הרוחבי הוא רק על חומ"ס. זהו היתר נפרד. המשרד במטרה לייעל תהליכים ולקצר בירוקרטיה נתן ל-20 מפעלים ברחבי הארץ אישור

לשרוף סוגים מסוימים של פסולת בתנאי שבארובה הם עומדים בהיתר הפליטה. יש עם זה הרבה בעיות והייתה התנגדות גדולה לאישור זה.

דוד : אפשר להכניס להיתר החדש סעיפים שיתנו לנו אפשרות להתמודד.

קרין : בהמשך לדיון הציבורי תיקון ההיתר היה על הוספת תחנת מלט והיתר לחריגה ב 20% מערכי המזהמים.

ד"ר חיים כהן : אני עובד צמוד עם איכס"ה, החברה הממשלתית לאיכות הסביבה ברמת חובב. אקוסול (המשרפה) הפסיקה לעבוד, הסיבה לכך שאם מבצעים שריפת פסולות בטמפ' של מתחת ל1200 מעלות צלזיוס, נוצרים חומרים מסוכנים שידועים בשם דיוקסינים. אקוסול כדי לעבוד מעל 1200 מעלות צריכה להשתמש חוץ מחומרים אורגניים, בכמות גדולה של נפט או סולר, דבר שהפך את נושא השריפה ללא כלכלי. המשרד להגנת הסביבה לא שם לב שהטמפ' בשריפת RDF פחותה באופן משמעותי מ1200 מעלות ולכן יתכן מאוד שהם מייצרים דיוקסינים. ככל שמגדילים את כמות החומר האורגני הטמפ' יורדת. רמת הרעילות של דיוקסינים מבחינת הריכוז המקסימלי המותר היא פי 50,000 יותר קטנה מהגז הרעיל Co. ולכן כל נושא שריפת RDF לא מעוגן בנושא של טמפ', ובהיתר הרוחבי לא נכנסה בכלל מהי הטמפ' לשריפה. הדרישות מנשר לבדיקות הם פעם או פעמיים בשנה כך שהם יכולים לייצר דיוקסינים, אך בזמן הדיגומים הם יכולים להשתמש בגז טבעי ולהגיע לזמן המדידה לטמפ' הגבוהה הנדרשת.

קרין : למרות שמופיעה התייחסות בהיתר לנושא שריפה בטמפ' גבוהה, זו נקודה חשובה. הדיגום פעמיים בשנה באמת בעייתי כי אין להם חריגות של דיוקסינים וכספית בדיגומים, ושהתגלו רק בניטור רציף.

נדב : האם יש ניטור של הטמפ' באופן רציף בכבשן?

קרין : יש ניטור, ויש גם התניה בהיתר שאם הטמפ' יורדת הם צריכים לשנות את תמהיל הדלקים שלהם או להפסיק את פעילות הכבשן.

ליעד : האם יש מכשירי ניטור רציף של דיוקסינים?

חיים כהן : אין מכשירי ניטור רציף.

רונית : מדידת טמפ' שמשקפת מציאות אפשרית?

קרין : אני לא יודעת בדיוק כמה חיישני טמפ' יש והיכן ממוקמים ואפשר להתייחס לזה בהערות שלנו. אין טכנולוגיה שמנטרת דיוקסינים באופן רציף. כל מפעל יכול לשחק עם הנתונים בזמן דיגום. זה לא אומר שהם עושים זאת אך יש להם אפשרות כזו.

דוד : אז הרושם שהסוגייה של טמפ' הכבשנים היא הסוגייה המרכזית.

קרין : צריך להחליט מהי האסטרטגיה שרוצים לפעול בה. נשר כנראה לא יפסיק לפעול. הבעיה שהוא שורף פסולות, שבתור דלק הוא סופר הטרונגי וניתנו להם הקלות לגבי החומרים שנמצאים בדלקים ומותר להם לחרוג ב 20% בעיה. להתחיל להיכנס לתפעול המפעל והכבשנים לא נצא מזה ובעיני זו לא הדרך.

איתי שייביץ : האם הם יודעים על זמן הדיגום לפני ביצועו או שהוא דיגום פתע?

קרין : יש ויש. הם מחויבים לדגום ובנוסף המשרד להגנת הסביבה מגיע לדיגומי פתע מידי פעם. גם לאוכלוסייה מסביב יש מה לעשות. יש מינוח של אכיפה אזורית. ללחוץ על המשרד שיבצע יותר דיגומים, פעולות למדידת המצב וכן התנגדות לשריפת פסולות וחומ"ס.

דוד : אני מסכים שצריך לפעול אסטרטגית, אני מבין את הגישה של המשרד להגנת הסביבה שאומר שנשר פותר בעיות אחרות. לא צריך להיבהל מבקרה על כבשנים, כמו לבקש בקרה רציפה וטיוב המדידות.

קרין : המשרד אישר לנשר את החריגה אך חייב אותם לבצע ניסוי שהיה אמור להתקיים בספטמבר. הניסוי היה לראות מה קורה כשזורקים פסולות בכל מיני וריאציות. הם דחו את הניסוי. המשרד חייב את נשר להתקין תחנת ניטור נוספת. הדבר בוצע בשיתוף נייר. אשלח בהמשך מה עוד ניטור. יש התחייבות להקים תחנת ניטור נוספת ברמלה וכן תחנה ניידת שאמורה להסתובב ולמדוד.

חריגות כספית – לאורך 2019 התגלו הרבה חריגות גם מעבר לערך הפליטה. היה שימוע למפעל אך עדיין לא התקבלו תשובות או קנס. אני בקשר עם גיא לס, אחראי על היתרי הפליטה. הוא בעצמו אינו יודע את התוצאות. זו אחת הדרישות שביקשנו ונבקש גם עכשיו. אנחנו מנסחים מכתב בקשה שהמשרד יצא באיזה שהוא קמפיין של דיגום נרחב מאוד באזור שיכלול נוכחות כספית בסביבה.

עוד דבר שביקשנו והתקבל, להפחית את הערך שמותר לנשר לפלוט מכבשן 2. נשר הציגו הסבר מדוע לא משתלם להם כלכלית להפחית, המשרד אישר להם אך חייב אותם להציג תוכנית להפחתה. היום אנחנו בתהליך של בדיקת ההיתר. צפויה להסתיים במרץ, יתכן שיתעכב.

המועצה והתושבים יכולים להשתתף בהערות רק בשלב שבו המשרד מפרסם את טיוטת ההיתר. ואז ניתנים לציבור 45 יום להערות. המטרה יצירת שיח כדי לנסות להיות שותפים להפקת ההיתר למפעל, עד כמה שיתנו לנו. הם לא חייבים. יש רצון לפחות מצידי שהמועצה תהיה שותפה. הסוגיות המרכזיות בהיתר החדש הם כוונתם להחליף יותר ויותר דלקים בפסולות.

התחנה - מיקום התחנה גרוע כיוון שמיקומה לא מאפשר בשום צורה לקשר באופן חד משמעי למפעל, הריכוזים הגבוהים יכולים להגיע גם מהכביש ולכן מבחינה מקצועית אי אפשר להסיק הרבה. בדקתי שוב את נתוני תחנות הניטור. קיימים 3 סוגי ערכים: ערכי סביבה בהם המשרד חייב לפעול, ערכי יעד המבוססים על ערכי בריאות הציבור וערכי התראה. במועצה אין חריגות בערכי הסביבה אבל יש בערכי יעד.

פרופ' בני בר יוסף מכרמי יוסף, מומחה במדעי הקרקע והסביבה: אני עוקב בשנים האחרונות אחר איכות האוויר. הבעיה העיקרית היא בהיתרים הגבוהים במיוחד שנשר קיבל מהמשרד להגנת הסביבה בשלושה פרמטרים: ריכוז המותר של תחמוצות החנקן, ריכוז המותר של חלקיקים נשימתיים וריכוז מותר של כספית. ההיתרים האלה מופקרים ואין פלא שלא נמצאים חריגות, ומדובר בזלזול בחיי האדם. הציבור צריך להילחם בכל כוחו להוריד את ההיתרים המאפשרים למפעל להכניס פסולות דבר שלא מתאפשר בגרמניה למשל. דבר שני, נושא הניטור והאכיפה שיש לחריגות. השקיפות היא אפס והתושבים לא מקבלים את הנתונים בזמן סביר שניתן להגיב. מציע שנקים גוף מומחים שמטרתו לעקוב אחרי איכות האוויר ברחבי המועצה. לקבל את הנתונים מהמשרד בקצב של אחת ליום כדי שניתן יהיה להגיב בזמן מהיר. אם אין תגובה ואכיפה "הכלבים נובחים והשיירה עוברת". אני מוכן להתנדב בגוף מומחים כזה.

חיים כהן : אני מלווה כבר 15 שנה את הפליטות של נשר וחושב שמה שחשוב האם הפליטות של נשר גורמות נזק לתושבי המועצה. הגיל הרך הכי חשוף לפליטות, ומה שמסוכן הם החלקיקים. ניסיתי בעבר לשכנע את ראשי המועצה לבצע סקר אפידמיולוגי האם מחלות הנשימה בילדי הגיל הרך הם הרבה מעבר לממוצע בארץ או לא. סקר כזה עולה \$ 100,000. העלויות של כל מה שנעשה מסביב באיכות הסביבה גבוהות יותר. נשר מסרבים לבדיקה כזו, כדי שנראה את הנזק זה ייקח כ 17 שנה. סקר אפידמיולוגי של מחלות דרכי הנשימה בגיל הרך הוא הדבר היחיד שיכול לתת תשובה ולהביא לשינוי. המועצה צריכה לממן זאת.

בני רגיל : מסכים עם מה שנאמר ואין לו מה להוסיף.

עשהאל גלעד : אני תושב כפר בן נון, מגיע מעולמות התכנון ומכיר את הבירוקרטיה. קרה פה תהליך שברור שלמשרד להגנת הסביבה יש אינטרס שמפעל נשר ישרוף פסולת כיוון שזה פותר לו בעיה אחרת. אם נשר היו רוצים עכשיו להקים מפעל כזה מאפס בריכוז האוכלוסין שקיים אין שום סיכוי שהיו מאפשרים, אך עקב נתונים היסטוריים של המפעל נשר מדרדרים את אזור התעשייה ליותר מזהם. המועצה צריכה להוביל את המאבק הזה ולא רק התושבים ובאופן מלחמתי יותר.

ליעד : אני מהנדסת סביבה. יש צורך לפעול בכל החזיתות. יש את הערוץ הדיפלומטי של המועצה עם קרין יועצת האוויר. יש את המהלך שחיים כהן הציג אך בנוסף יש צורך בלחץ ציבורי אינטנסיבי, למשל בהפגנות מול שער המפעל. אני מאמינה שיש אקטיביסטים במועצה.

קרין : לדוגמה המאבק באסדת הלוויתן שהכריח את המשרד להגנת הסביבה לעשות משהו בעניין.

דרורה : תודה לכל הדוברים ולקרין על הסקירה. קיימנו פגישות ביישובים והגיעו מעט אנשים. אי אפשר לומר לתושבים להסתער אלא כל אחד מאיתנו צריך להגיד "אחרי" כדי ליצור שינוי. צריך שאנו נהיה אקטיביסטים.

ענת אכר שהם : במאבק שהיה בקיץ היו שרצו להסלים, אך היו אחרים שכעסו וכיוונו לאמצע. צריך להבין שאמצע לא מעורר תושבים. סקר אפידמיולוגי יכול להביא נתונים שלתושבים יהיה קשה להישאר אדישים.

נדב : בסקר אפידמיולוגי קשה להוכיח מהו הגורם המזהם, אך הוא כן יכול לעורר דעת קהל.

אוריה בארי : מסכים עם נדב שסקר אפידמיולוגי הוא בעייתי אם בכלל נקבל תוצאות. אפשר להשתמש בכלי אחר "הספר הירוק" שמכמת עלויות סביבתיות לפי מזהמים. ואם נקבל את הנתונים העדכניים מהמפעל אולי נוכל לעשות הערכה כלכלית סביבתית מהחומרים הנפלטים מהמפעל. בנושא אקטיביזם קשה לשכנע אנשים הצטרף לנושא איכות האוויר כי המזהם שקוף, אך לא צריך להתיימש.

נדב : צריך לשים לב שבתקופת הנישוח היו קבוצות שפרסמו דברים שאינם אמת. יצרו פניקה מכוונת וצריך להיזהר מהמקום הזה, במיוחד כחברי ועדה.

ענת : אך הם הצליחו להקים תחנת ניטור עצמאית, יש להם גב כלכלי מארגון הסביבה שומרי הבית.

נדב : הם הביעו אי אמון באיגוד ערים שרון כרמל לאיכות סביבה שיש להם מכשור טוב בהרבה. צריך להיות אמינים ומבלי להתלהם.

קרין : גם אם הנתונים שהציגו לא היו מדויקים אך זה הניע לפעולה את המשרד להגנת הסביבה לבדיקה מחמירה יותר.

לסיכום ומסקנות

קרין תמשיך לנסות להשיג את הנתונים ולפעול בעניין ההיתר. מקודמת פגישה ע"י היחידה הסביבתית ורונית מול גידי מזור מהמשרד להגנת הסביבה.

- דרורה תמשיך לרכז הפעלת הקבוצה הקיימת למען אוויר נקי בשני ערוצים :
1. לשבת יותר על הנתונים, ובזה פרופ' בניהו יבצע ונראה מי יכול לעזור לו.
 2. להמשיך לקיים מפגשים עם הישובים. ליעד ואוריה מוכנים לסייע.

בנוסף, נדב הציע שמספר אנשים ייגשו למשרד ברמלה לבקש לראות נתונים. זה יכול להפעיל לחץ כשעושים זאת מספר פעמים. דרורה לוקחת זאת על עצמה בסיוע ליעד ואוריה.

בני רגיל כאקט ציבורי ותקשורתי מתכנן להקים תחנת ניטור אוויר קטנה יחד עם בני נוער.

קרין מציעה לפנות גם לוועדה לאיכות הסביבה בכנסת, למועצה לשלום הילד, אדם טבע ודין.

סיכמה : ענבל פרג